

Izvanbračna zajednica

Mužar, Renata

Undergraduate thesis / Završni rad

2023

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, Faculty of Law / Sveučilište u Zagrebu, Pravni fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:199:708012>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-07-14**

Repository / Repozitorij:

[Repository Faculty of Law University of Zagreb](#)

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
PRAVNI FAKULTET
STUDIJSKI CENTAR ZA JAVNU UPRAVU I JAVNE FINACIJE

STRUČNI STUDIJ JAVNE UPRAVE

IZVANBRAČNA ZAJEDNICA
ZAVRŠNI RAD

Mentorica: izv. prof. dr. sc. Barbara Preložnjak

Studentica: Renata Mužar

Zagreb, 2023.

Izjava o izvornosti:

Ja, Renata Mužar pod punom moralnom, materijalnom i kaznenom odgovornošću, izjavljujem da sam isključivi autor/ica završnog rada te da u radu nisu na nedozvoljeni način (bez pravilnog citiranja) korišteni dijelovi tuđih radova te da se prilikom izrade rada nisam koristio/-la drugim izvorima do onih navedenih u radu.

Renata Mužar

SAŽETAK

U ovom završnom radu prikazan je povijesni razvoj instituta izvanbračne zajednice u Hrvatskoj sve do suvremenog uređenja i to kroz analizu zakonskih normi sudske prakse. Definiran je pojam izvanbračne zajednice, opisane su pretpostavke koje moraju biti ispunjene da bi se dokazalo postojanje izvanbračne zajednice, odnosno nastanak i prestanak, kako bi ona mogla proizvoditi pravne učinke i samim time pružiti obiteljsko pravnu zaštitu u imovinskim i osobnim pravima. Opisano je kako su uređeni imovinski odnosi izvanbračnih drugova te uzdržavanje izvanbračnog druga i roditelja izvanbračnog djeteta. Prikazano je kako je izvanbračna zajednica regulirana u drugim propisima u hrvatskom zakonodavstvu i završno kako pojedina europska zakonodavstva reguliraju izvanbračnu zajednicu.

Ključne riječi: izvanbračna zajednica, izvanbračni drug, pretpostavke postojanja, pravni učinci, europsko zakonodavstvo

ABSTRACT

In this final paper, the historical development of the institution of extramarital union in Croatia up to the modern regulation is presented through the analysis of legal norms of court practice. The concept of extramarital union is defined, the assumptions that must be met in order to prove the existence of extramarital union, i.e. its creation and termination, are described, so that it can produce legal effects and thereby provide family legal protection in terms of property and personal rights. It is described how the property relations of common-law partners and the maintenance of the common-law partner and the parents of a child born out of wedlock are regulated. It is shown how extramarital union is regulated in other regulations in the Croatian legislation and finally how certain European legislations regulate extramarital union.

Keywords: extramarital union, extramarital partner, presumptions of existence, legal effects, European legislation

Sadržaj

1. UVOD	1
2. POVIJESNI PREGLED RAZVOJA PRAVNOG UREĐENJA IZVANBRAČNIH ZAJEDNICA.....	2
2.1. Rimsko pravo	2
2.2. Germansko i kanonsko pravo.....	3
2.3. Sudska praksa 1954. godine.....	4
2.4. Zakon o braku i porodičnim odnosima	5
2.5. Obiteljski zakon iz 1998. godine.....	7
2.6. Obiteljski zakon iz 2003. godine.....	8
3. UREĐENJE INSTITUTA IZVANBRAČNE ZAJEDNICE U SUVREMENOM OBITELJSKOM ZAKONODAVSTVU.....	9
3.1. Teorijsko-pravne diobe izvanbračnih zajednica.....	10
3.2. Pojmovno određenje instituta izvanbračne zajednice i pretpostavke zasnivanja .	11
3.3. Imovinski odnosi u izvanbračnoj zajednici	15
3.4. Uzdržavanje izvanbračnog druga i roditelja izvanbračnog djeteta.....	16
4. UREĐENJE INSTITUTA IZVANBRAČNE ZAJEDNICE IZVAN OBITELJSKOG ZAKONODAVSTVA.....	17
4.1. Izvanbračna zajednica u nasljednim propisima	18
4.2. Izvanbračna zajednica u poreznim propisima	19
4.3. Izvanbračna zajednica u propisima zdravstvenog osiguranja	20
5. IZVANBRAČNA ZAJEDNICA U EUROPSKOM ZAKONODAVSTVU.....	21
5.1. Izvanbračna zajednica u Njemačkom pravu	21
5.2. Izvanbračna zajednica u Nizozemskom pravu	23
6. ZAKLJUČAK.....	24
POPIS LITRATURE.....	25

1. UVOD

Izvanbračna zajednica, kao oblik partnerskog odnosa između muškarca i žene sve više postaje tema interesa u suvremenom društvu. Ova vrsta zajednice odražava promjene u društvenim vrijednostima, percepciji obitelji i izboru životnih stilova. Izvanbračne zajednice pružaju parovima slobodu da žive zajedno, dijele životne sadržaje i zadovoljavaju emocionalne, intimne i praktične potrebe, bez formalnog obvezivanja braka.

U ovom radu istražuje se pojam izvanbračne zajednice, njezinu definiciju, obilježja, pravnu i društvenu perspektivu te pravne učinke za parove i društvo kao cjelinu. Promatraju se različiti aspekti izvanbračne zajednice, uključujući pravne pretpostavke za njezino zasnivanje, trajanje, raspodjelu uloga i odgovornosti, financijske implikacije te pravne i emocionalne posljedice prestanka.

Pored toga, analiziraju se razlike i sličnosti između izvanbračne zajednice i braka, ističući pravne i društvene perspektive, te utjecaj koji ove zajednice imaju na pojedince, obitelji i društvo u cjelini. Također, rad se bavi pitanjima pravne regulative i pravnih implikacija izvanbračnih zajednica, s naglaskom na njihovu priznatost, imovinska prava i obveze te zaštitu djece koja proizlaze iz takvih veza.

Kroz ovaj rad cilj je pružiti uvid u dinamiku i važnost izvanbračnih zajednica u suvremenom društvu te istaknuti potrebu za prilagodbom pravnih normi kako bi se odgovarajuće zaštitila prava i potrebe parova koji žive u takvim zajednicama.

2. POVIJESNI PREGLED RAZVOJA PRAVNOG UREĐENJA IZVANBRAČNIH ZAJEDNICA

Izvanbračna zajednica kao društveni odnos nastao je zapravo puno ranije nego brak koji se nameće kao pravni institut, jer je u prirodi muškarca i žene potreba za bliskošću, zajedničkim životom i imanjem potomstva. Stoga i stoji tvrdnja da su muškarci i žene prvotno živjeli u izvanbračnim zajednicama o čemu svjedoči i rani povijesnopravni razvoj instituta izvanbračne zajednice.¹

2.1. Rimsko pravo

U Rimskom pravu brak je u najširem smislu bio trajna zajednica života među mužem i ženom i samo takvu zajednicu Rimljani su priznavali kao brak u pravnom poretku.² Za tu svrhu tražila se faktučna zajednica života muškarca i žene i trajna namjera, odnosno volja da baš budu muž i žena, a ta se namjera zvala *affectio maritalis*, za postojanje braka oba elementa braka morala su postojati trajno.³ Osim braka postojale su u Rimu i druge trajne zajednice muškarca i žene tj. konkubinat i *contubernium*, *contubernium* je bila trajna spolna veza između robova ili među slobodnom osobom i robom.⁴ Konkubinat je bila trajna veza među slobodnim osobama, ali bez *affectio maritalis*, u njemu su živjele osobe koje zbog nekih bračnih zabrana iz političkih i socijalnih razloga nisu mogle sklopiti brak.⁵ Konkubinat je bio oblik trajne zajednice, niže od braka, ali ipak pravno priznate, a djeca iz konkubinata nisu dolazila u očevu obitelj i pod njegovu *patriam potestatem*, nego su kao izvanbračna djeca (*liberi naturales*) slijedila majku.⁶ Tijekom povijesti prema rimskom pravu mijenjao se pravni položaj osoba koje su živjele u konkubinatu kao i pretpostavke za osnivanje i pravni učinci.⁷ Za vrijeme rimskog cara Konstantina Velikog (306.-337.) koji je bio pod jakim utjecajem kršćanske ideologije koja je naučavala da su intimni odnosi izvan braka nemoralni, zabranio je konkubinat između imućnog muškarca i siromašne žene.⁸ Muškarcima u braku bilo je zabranjeno pored svoje žene imati i

---

¹ Hrabar, D., Hlača, N., Jakovac-Lozić D., Korać Graovac, A., Majstorović, I., Čulo Margaletić, A., Šimović, I. Obiteljsko pravo, Narodne Novine, Zagreb 2021. str. 101.

² Horvat, M., Rimsko pravo, Pravni fakultet, Zagreb, 1998. str. 70.

³ Ibid.

⁴ Ibid., str. 71.

⁵ Ibid.

⁶ Ibid.

⁷ Lucić, N., Izvanbračna zajednica i pravna sigurnost, Narodne novine, Zagreb, 2020. str. 7.

⁸ Ibid.

konkubinu, ali osobe slobodnog bračnog statusa mogle su imati i više konkubina, a djeca u konkubinatu imala su lošiji pravni položaj nego izvanbračna djeca (djeca nisu mogla naslijediti oca, niti primati darove, a otac ih nije mogao posvojiti).⁹ U doba Justinijana I. Velikog (527.-565.) također je bilo zabranjeno muškarcima u braku imati konkubinu, ali zabranjeno je bilo i slobodnim muškarcima imati više konkubina istodobno, te je uveden monogamni konkubinat.¹⁰ Justinijanovim zakonodavstvom konkubina je mogla oporučno naslijediti muškarca koji nije bio u braku i nije imao djece, a djeca rođena u konkubinatu imala su ograničeno pravo nasljeđivanja i uzdržavanja od oca te su mogla biti carskim dekretom pozakonjena.¹¹

2.2. Germansko i kanonsko pravo

Konkubinat u germanskom pravu nije prepoznat kao institut koji je bio uređen pored institucije braka, a nastajao je tek onda ako nisu bile ispunjene sve formalne pretpostavke za sklapanje braka.¹² Muškarci su mogli živjeti samo sa jednom ženom i to u formalnom braku, a istodobno u neformalnom braku mogli su živjeti sa više žena, gdje je žena iz neformalnog braka nakon smrti muškarca nasljeđivala polovicu imovine zakonite supruge.¹³ Djeca iz formalnog braka nasljeđivala su puno veći dio očeve imovine od djece rođene u konkubinatu kojima je pripadao samo dio očeve imovine, te je otac svoju izvanbračnu djecu mogao priznati.¹⁴

U kanonskom srednjovjekovnom pravu Crkva je ispočetka dozvolila konkubinat, ali isključivo monogamni, ali je zabranjeno muškarcu imati konkubinu pored žene ili njih više istodobno.¹⁵ Kanonsko je pravo konkubinat i brak izjednačavalo pod uvjetom monogamnosti, te je u početku sve zajednice izvan braka ubrajao u konkubinat, a kasnije pravi razliku između dugotrajnog i privremenog konkubinata, gdje se privremeni nije odobravao.¹⁶ S vremenom Crkva je počela mijenjati svoj stav prema konkubinatu te ga na brojnim crkvenim saborima proglašava nemoralnim i nedopuštenim, a pravni položaj izvanbračno rođene djece znatno je oslabljen.¹⁷ Neformalne kohabitacije u kojima je postojao *affectus maritalis* dobile su pravni status braka,

---

⁹ Lucić, N., op.cit. (u bilj. 2), str. 8.

¹⁰ Ibid.

¹¹ Ibid.

¹² Ibid., str. 9.

¹³ Ibid., str. 10.

¹⁴ Ibid.

¹⁵ Ibid., str. 11.

¹⁶ Ibid.

¹⁷ Ibid.

a ostale neformalne kohabitacije bile su nezakonite i kažnjive.¹⁸ U razdoblju razvijenog srednjeg vijeka crkva uvodi obvezu forme sklapanja braka i to dekretom o ženidbi na zasjedanju Tridentskog sabora (1561. - 1563.), gdje za valjanost braka mora biti sklopljen pred svećenikom i dva svjedoka, nakon čega je bilo lakše razlikovati izvanbračnu zajednicu od braka.¹⁹ Velike kodifikacije građanskog prava u 19. stoljeću pravno su uređivali samo brak, a izvanbračna zajednica je ostala neregulirana, zbog društvene ideologije u kojoj zajednički život izvan braka i dalje je bio nepoželjan i neprihvatljiv oblik ponašanja i još dugo kažnjiv.²⁰ Crkvena pravna moć postupno je slabjela donošenjem građanskih zakonika, te se na život u izvanbračnoj zajednici počelo ignorirati i sve manje sankcionirati.²¹

2.3. Sudska praksa 1954. godine

Izvanbračna zajednica je u hrvatskome obiteljskom zakonodavstvu dugi niz godina od prvog samostalnog zakona u Hrvatskoj - Zakona o braku i porodičnim odnosima iz 1978. godine,²² koji je osobama u izvanbračnoj zajednici zajamčio jednaku imovinskopravnu zaštitu kao i osobama u braku i pravo i dužnost međusobnog uzdržavanja nakon njezina prestanka, te su se pravni učinci braka širili na izvanbračnu zajednicu kroz zakone koji su je uređivali u Obiteljskom zakonu iz 1999. kao i u Obiteljskom zakonu iz 2003.²³

Najprije u okvirima bivše Jugoslavije sve do ustavnih promjena 1974. godine koje su omogućile stvaranje republičkih obiteljskopравnih propisa, pravne probleme izazvane raskidom izvanbračne zajednice rješavala je sudska praksa.²⁴

Na prostorima bivše Jugoslavije nakon drugog svjetskog rata sudska se praksa susretala sa zahtjevima pojedinih izvanbračnih drugova koje su postavljali nakon prestanka izvanbračne zajednice u kojima su tražili da se riješe njihovi imovinski odnosi. Sudovi su uglavnom odbijali zahtjeve izvanbračnih drugova uz obrazloženje da se radi o nezakinitim zajednicama.²⁵ Slijedom navedenog Vrhovni sud Hrvatske donio je jednu obrazloženu odluku „Iz samog vanbračnog odnosa ne nastaju prava i obveze, pa iz toga odnosa ne može tužiteljica imati neki

---

¹⁸ Ibid.

¹⁹ Lucić, N., op.cit. (u bilj. 2), str. 13.

²⁰ Ibid., str. 19.

²¹ Ibid.

²² Hrabar, D., op.cit. (u bilj. 1), str. 104/105.

²³ Lucić, N., op.cit. (u bilj. 2), str. 129.

²⁴ Hrabar, op.cit. (u bilj. 1), str.105.

²⁵ Lucić, N., op.cit. (u bilj. 2), str. 23.

zahtjev ni prema ocu svog izvanbračnog muža. Naša država i naše društvo ne zaštićuje vanbračne odnose, dapače ih zabranjuje kao nedopuštene.“²⁶

Zbog sve češćeg ekonomskog iskorištavanja (obično slabije strane u odnosu, a to su bile žene) pojavljivali su se pred sudovima zahtjevi za pravičnom naknadom uložnog truda u povećanju imovine izvanbračnih drugova i potrebe za uzdržavanjem nakon njezina prestanka. To je sve zajedno dovelo do tzv. Uputstva Vrhovnog suda Jugoslavije (1954) o načinu rješavanja sporova u izvanbračnoj zajednici, a koje priznaje pravni poredak.²⁷ Tako je sud kao najpogodnije sredstvo uklanjanja posljedica ne ravnopravnih odnosa i zaštite ekonomski slabijeg partnera u izvanbračnoj zajednici predložio primjenu općih pravnih pravila imovinskog prava.²⁸ Uputstvom iz 1954. godine priznata su određena prava izvanbračnim partnerima nakon prestanka izvanbračne zajednice (pravo na naknadu za povećanje vrijednosti stvari drugog partnera, pravo na naknadu za uloženi rad u izvanbračnoj zajednici, pravo na naknadu za utrošene stvari u izvanbračnoj zajednici i pravo na potraživanje naknade prema imovini stečenoj u izvanbračnoj zajednici).²⁹

Sudska je praksa tako sa više razumijevanja promatrala odnose u izvanbračnim zajednicama, te su se promijenila i razmišljanja najviših sudova u pogledu nemoralnosti života u izvanbračnim zajednicama, te se pripremala reforma zakonodavstva u kojem će izvanbračna zajednica postati pravna kategorija.³⁰

2.4. Zakon o braku i porodičnim odnosima

Zakon o braku i porodičnim odnosima ³¹ (u daljnjem tekstu ZBPO) iz 1978. godine. Čl.7. zakona glasi: „Vanbračna zajednica žene i muškarca stvara obvezu međusobnog uzdržavanja i druga imovinska prava i obaveze pod uvjetima određenim ovim zakonom.“ Zakon je osobama u izvanbračnoj zajednici pružio imovinskopravnu zaštitu i utvrdio im pravo na međusobno uzdržavanje.³² Zahtjev za uzdržavanje ne može se postaviti za vrijeme trajanja izvanbračne zajednice, nego tek nakon prestanka izvanbračne zajednice u roku od godine dana.³³ Trajanje izvanbračne zajednice je presudno za uzdržavanje, jer ako zajednica nije trajala dulje vrijeme

---

²⁶ Rješenje Vrhovnog suda Hrvatske Gzz. 55/49 od 25. 4. 1949.

²⁷ Hrabar, D., op.cit. (u bilj. 1), str. 105.

²⁸ Lucić, N., op.cit. (u bilj. 2), str. 24.

²⁹ Ibid.

³⁰ Lucić, N., op.cit. (u bilj. 2), str. 36.

³¹ Zakon o braku i porodičnim odnosima (Narodne novine br. 11/78, 27/78, 45/89, 51/89, 59/90, 25/94).

³² Ibid., str. 37.

³³ Alinčić, M., Bakarić-Abramović, A., Hlača, N., Hrabar, D., Obiteljsko pravo, Birotehnika, Zagreb, 1994. str. 137.

obveza uzdržavanja neće nastati, gdje sud može odbiti zahtjev za uzdržavanje ili ograničiti na određeno vrijeme.³⁴ Trajanje izvanbračne zajednice zakon nije odredio pa će za svaki posebni slučaj to morati ocijeniti sud, kao i što će morati utvrditi da muškarac i žena svoj zajednički život smatraju izvanbračnom zajednicom.³⁵ Čl. 293. ZBPO "Imovina stečena radom muškarca i žene u vanbračnoj zajednici koja je trajala duže vremena smatra se zajedničkom imovinom. Kod diobe ove imovine odgovarajuće se primjenjuju odredbe o diobi zajedničke imovine bračnih drugova." Izvanbračnoj zajednici utvrđen je isti imovinskopravni režim kao u braku.³⁶ Slijedom toga možemo uvidjeti u jednoj sudskoj reviziji Vrhovnog suda „da su tužiteljica i sada pokojni I.B. bili u vezi dugi niz godina i to od 1967. godine pa sve do njegove iznenadne smrti 1993. godine (26 godina) da su svo to vrijeme živjeli zajedno i u Njemačkoj, gdje je pok. I. B. radio kroz svo to vrijeme, a tužiteljica povremeno, da je iza smrti pokojnog I. B. ostalo imovine u vidu novčanih iznosa u stranim sredstvima plaćanja na štednim knjižicama, kao i nepokretna imovina glaseći na njegovo ime, da su tužiteljica i pokojni I. zajedno odlazili na godišnje odmori iz Njemačke u R., da su se zajedno družili sa srodnicima pokojnog I.B. (sestrama) kao i prijateljima koji su ih doživljavali kao supružnike tj. muža i žene, da je prilikom smrti tužiteljica bila uvrštena na mjesto ožalošćenih kao najbliže srodnike pokojnog I. (sestre i sina). Naime kraj utvrđenih činjenica da su tužiteljica i pokojni I.B. živjeli tako dugi niz godina da su već samim time bili upućeni na vođenje zajedničkog kućanstva, da su odlazili zajedno na ljetovanja i da su ih prijatelji i srodnici doživljavali mužem i ženom, upućuje na nedvojbeni zaključak da se radi o izvanbračnoj zajednici. Kako se u konkretnom slučaju radi o izvanbračnoj zajednici stranaka koja za njih stvara i odnos i glede njihovih imovinskih prava i koju ima na umu odredba čl. 7. ZBPO te u kojoj je tako došlo do stjecanja imovine stranaka, a to je zbog pogrešnog pravnog pristupa niže stupanjskih sudova izostalo, u postupku utvrđenja koju od utužene imovine predstavlja zajedničku stečenu imovinu u toj zajednici te koji je doprinos stranaka u njezinom stjecanju.“³⁷ U ovoj sudskoj odluci vidimo da na temelju revizije i ranije utvrđenog činjeničnog stanja sudova dokazan duži vremenski period trajanja izvanbračne zajednice i time utvrđeno njeno postojanje, a samim time i postojanje imovinskih prava koja su nastala nakon prestanka te zajednice.

Prema ZBPO za postojanje izvanbračne zajednice nije bilo relevantno žive li izvanbračni drugovi već formalno u braku sa nekom drugom osobom, znači nije bio bitan slobodan bračni

---

³⁴ Ibid.

³⁵ Ibid.

³⁶ Lucić, N., op.cit. (u bilj. 2), str. 37.

³⁷ Odluka Vrhovnog suda Republike Hrvatske, broj Rev. 996/2004-2. od 8. 2. 2005.

status.³⁸ Događalo se u praksi da su prvostupanjski sudovi neopravdano odbijali utvrditi postojanje izvanbračne zajednice među osobama koju su izvanbračni suživot ostvarivale za vrijeme trajanja ZBPO, a zbog činjenice da je jedan od izvanbračnih drugova formalno bio u braku.³⁹

2.5. Obiteljski zakon iz 1998. godine

Obiteljski zakon iz 1998. (u daljnjem tekstu ObZ 1998.) kao i u prethodnom zakonu ZBPO na jednak načinu uređuje pravo međusobnog uzdržavanja od drugog izvanbračnog druga i uvjet njenog nastanka u vezi duljine trajanja izvanbračne zajednice.⁴⁰ Ako je prestala izvanbračna zajednica muškarca i žene koja je trajala dulje vrijeme, izvanbračni drug koji ispunjava pretpostavke iz članka 3. i 221. ObZ 1998. ima pravo na uzdržavanje od drugog bračnog druga.⁴¹ Tužba za uzdržavanje može se podnijeti u roku šest mjeseci od prestanka izvanbračne zajednice⁴²

Novina u zakonu čl. 230. ObZ 1998. odnosi se na uzdržavanje majke izvanbračno rođenog djeteta, od strane djetetova oca, ako se majka skrbi za dijete, a nema dovoljno sredstava, te članak 266. ObZ 1998. u kojem odredba govori o troškovima koji su nastali u vezi sa trudnoćom i porođajem izvanbračnog djeteta koje podmiruju roditelji u skladu sa svojim imovinskim mogućnostima.⁴³ Otac izvanbračnog djeteta dužan je uzdržavati djetetovu majku godinu dana od rođenja djeteta ako ona skrbi o djetetu, a nema sredstava za život.⁴⁴ Troškove nastale trudnoćom podmiruju otac i majka u skladu sa svojim imovinskim mogućnostima.⁴⁵

ObZ iz 1998. proširivao je učinke izvanbračne zajednice uređivanjem imovinskih odnosa kao u bračnim imovinskim odnosima i mogućnošću sklapanja ugovora o imovinskim odnosima izvanbračnih drugova čl. 262.⁴⁶ Izvanbračna zajednica koja je trajala dulje vremena stvara

---

³⁸ Lucić, N., op.cit. (u bilj. 2), str. 146.

³⁹ Ibid.

⁴⁰ Hrabar, D., op.cit. (u bilj. 1), str.105.

⁴¹ Čl.226., st. 1. Obiteljski zakon 1998. (Narodne Novine br. 162/98, 116/03).

⁴² Ibid., st. 2.

⁴³ Hrabar, D., op.cit. (u bilj. 1), str. 105.

⁴⁴ Čl. 230. ObZ 1998.

⁴⁵ Čl. 266. ObZ 1998.

⁴⁶ Ibid.

imovinskopravne učinke na koje se na određen način primjenjuju odredbe ovog Zakona o imovinskim odnosima bračnih drugova.⁴⁷

Zbog sve češće situacije u sudskoj praksi koje su tražile istovremenim obvezivanjem na uzdržavanje bračnog i izvanbračnog druga, hrvatski zakonodavac je odlučio izvanbračnu zajednicu odrediti kao zajednicu sa isključivo slobodnim bračnim statusom.⁴⁸

2.6. Obiteljski zakon iz 2003. godine

Obiteljskim zakonom iz 2003. godine koji člankom 3. uvodi odredbu o učincima izvanbračne zajednice koja se primjenjuje na životnu zajednicu neudane žene i neoženjenog muškarca, koja traje najmanje tri godine ili kraće ako je u njoj rođeno dijete.⁴⁹ Učinci izvanbračne zajednice odnose se samo na slobodan bračni status, odnosno muškarca i ženu od kojih nijedan od njih nisu istovremeno u braku.⁵⁰ Da bi se zaštitilo onog izvanbračnog druga koji će nakon prestanka izvanbračne zajednice tražiti uzdržavanje izostavljena je pretpostavka “ koji ne živi u drugoj izvanbračnoj zajednici.”⁵¹

O učincima koji se odnose na uzdržavanje izvanbračnog druga i majke izvanbračnog djeteta čl. 222-čl. 226. ObZ 2003. pravo na uzdržavanje izvanbračni će drug imati samo ako je u trenutku prestanka izvanbračne zajednice koja je trajala više od tri godine ili ako je rođeno dijete, a u tom se slučaju ne gleda vrijeme koliko je trajala.⁵² Tužba za uzdržavanje se može podnijeti samo u roku od šest mjeseci nakon što je izvanbračna zajednica prestala.⁵³

Za vrijeme trajanja izvanbračne zajednice pravo na uzdržavanje i sudska zaštita ne postoji između izvanbračnih drugova.⁵⁴ Zbog njezina neformalnog karaktera i njezinog neformalnog prestanka je li i kada je prestala dokazuje se u sudskom postupku.⁵⁵ Ako bi uzdržavanje

---

⁴⁷ Čl. 262. ObZ 1998.

⁴⁸ Lucić, N., op.cit. (u bilj. 2), str. 147.

⁴⁹ Čl. 3. Obiteljski zakon 2003. (Narodne novine br. 116/03, 17/04, 136/04).

⁵⁰ Alinčić, M., Bakarić Abramović A., Belajec, V., Hrabar, D. Hrvatin, B., Jakovac-Lozić, D., Korać, A., Obiteljski zakon, Narodne Novine, Zagreb, 2004. str. 6.

⁵¹ Ibid.

⁵² Ibid.

⁵³ Čl. 222., st. 2., ObZ 2003.

⁵⁴ Alinčić, M., et al. op.cit. (u bilj. 3), str. 268.

⁵⁵ Ibid.

izvanbračnog druga predstavljalo nepravdu za drugog izvanbračnog druga sud može odbiti zahtjev za uzdržavanje.⁵⁶

Pravo na uzdržavanje traje godinu dana od podnošenje tužbe, a pravo uzdržavanja prestaje u slučajevima kada izvanbračni drug sklopi brak ili osnuje drugu izvanbračnu zajednicu ili ako prestane biti nedostojan tog prava.⁵⁷ Otac izvanbračnog djeteta dužan je kao i u prijašnjem zakonu iz 1998. uzdržavati majku godinu dana od rođenja djeteta, ako majka nema sredstava za život a skrbi o djetetu.⁵⁸ Obveza uzdržavanja ne ovisi o tome jesu li roditelji djeteta živjeli u izvanbračnoj zajednici već činjenica da je očinstvo djetetu utvrđen na zakonski propisan način.⁵⁹ Člankom 262. ObZ 2003. uređeni su troškovi poroda izvanbračnog djeteta. Troškove nastale trudnoćom i porodom izvanbračnog djeteta podmiruju majka i otac u skladu sa svojim imovinskim mogućnostima.⁶⁰

Ponavljaju se pravne mogućnosti stjecanja i diobe imovine iz prijašnjih zakona koje se sada nazivaju stečevina izvanbračnih drugova⁶¹ koje su uređene u članku.258. ObZ 2003. Imovinskopravni učinci na koje se primjenjuju odredbe u zakonu o imovinskim odnosima bračnih drugova, primijenit će se samo ako u izvanbračnoj zajednici žene i muškarca budu ispunjene pretpostavke iz čl. 3. ovog zakona.⁶²

3. UREĐENJE INSTITUTA IZVANBRAČNE ZAJEDNICE U SUVREMENOM OBITELJSKOM ZAKONODAVSTVU

„U stavku 3. Ustav na načelnoj razini prepoznaje tri obiteljskopravna i društvena odnosa za koje uređenje prepušta zakonu. To su brak, izvanbračna zajednica i obitelj. Općenito, načelno ustavno uređenje ovih pravnih instituta, nagovještaj je da će sve pojedinosti u vezi s njima - pretpostavke za nastanak, pravne učinke postojanja, prestanak i pravne učinke prestanka urediti zakoni.“⁶³ Ustavom RH brak i pravni odnosi u braku, izvanbračnoj zajednici i obitelji uređuju

---

⁵⁶ Čl. 223. ObZ 2003.

⁵⁷ Čl. 224 i 225., ObZ. 2003.

⁵⁸ Čl. 226. ObZ 2003.

⁵⁹ Alinčić, M., et.al. op.cit. (u bilj. 3), str. 271.

⁶⁰ Čl. 262. ObZ 2003.

⁶¹ Hrabar ,D., op.cit. (u bilj. 1), str.105.

⁶² Čl. 258. ObZ 2003.

⁶³ Hrabar, D., op.cit. (u bilj. 1), str.19.

se zakonom.⁶⁴ Pravni odnosi u izvanbračnoj zajednici moraju biti uređeni zakonom. Ova odredba predstavlja temelj za regulaciju učinaka izvanbračne zajednice ne samo u obiteljskom pravu već i u drugim područjima prava.⁶⁵ Hrvatsko obiteljsko zakonodavstvo uređuje izvanbračnu zajednicu i pravne odnose u njoj u skladu sa Ustavom, a mnoge druge grane prava ju prepoznaju kao oblik obitelji koja je nalik obitelji.⁶⁶

3.1. Teorijsko-pravne diobe izvanbračnih zajednica

Konceptualne i pravne razlike između izvanbračnih zajednica su se počele oblikovati u drugoj polovici prošlog stoljeća s obzirom na to hoće li se priznati ili osporiti njihovi učinci za nebračne partnere te kakvi su uvjeti za njihovo osnivanje. Izvanbračne zajednice mogu se podijeliti na "punovažne" i "nepunovažne", "slobodne" i "neslobodne", te "zakonske" i "nezakonske". Punovažne izvanbračne zajednice imaju sve pravne učinke, dok su nepunovažne one s ograničenim učincima.⁶⁷

Slobodne izvanbračne zajednice su one u koje muškarac i žena ulaze iz osobnih razloga, a ne zbog prepreka braku, te su rezultat životnog izbora. Nasuprot tome, neslobodne izvanbračne zajednice su one u koje muškarac i žena ulaze jer ne mogu sklopiti valjani brak, ali žele podijeliti sve aspekte života koje pružaju brak i izvanbračna zajednica. Zakonske izvanbračne zajednice su regulirane propisima, dok su nezakonske izvanbračne zajednice izvan okvira zakonske regulative i imaju samo ograničene pravne učinke. Moderno shvaćanje reguliranja izvanbračnih zajednica na pravno-teorijskoj razini razlikuje "de facto" izvanbračne zajednice i registrirane zajednice.⁶⁸

Potreba za pravnim reguliranjem odražava zahtjev za pravnom sigurnošću. Pokušaj približavanja izvanbračne zajednice braku kroz njezinu registraciju i izjednačavanje učinaka s bračnim odnosom pokazuje određenu nelogičnost i pravnu kontradiktornost. Naime, ključna karakteristika izvanbračne zajednice je njezina neformalnost i otpor prema braku kao pravnom institutu.⁶⁹

---

⁶⁴ Ustav Republike Hrvatske (Narodne novine br. 56/90, 135/97, 8/98, 113/00, 124/00, 28/01, 41/01, 55/01, 76/10, 85/10, 05/14).

⁶⁵ Lucić, N., op.cit. (u bilj. 2), str. 134.

⁶⁶ Ibid.

⁶⁷ Ibid.

⁶⁸ Ibid., str. 103.

⁶⁹ Hrabar, D., op.cit. (u bilj. 1), str. 103.

Zahtjev za registracijom proizlazi iz pravne nesigurnosti koju uzrokuje neformalnost izvanbračne zajednice, kako bi se lakše dokazalo njezino trajanje i prestanak. Kada izvanbračna zajednica postigne jednake učinke kao i brak, postavlja se pitanje svrhovitosti održavanja dva slična instituta koji se razlikuju samo po jednoj bitnoj karakteristici - formalnoj formi koja pruža stabilnost i pravnu sigurnost, a koja nedostaje u slučaju izvanbračne zajednice.⁷⁰

Izvanbračna zajednica i brak imaju sličnosti u smislu životnih aspekata obiju zajednica, gdje se zadovoljavaju različite potrebe odraslih osoba različitog spola. Međutim, razlika između njih je pravne prirode i uglavnom se odnosi na način osnivanja i prestanka.⁷¹

Što se tiče učinaka koji se javljaju pri osnivanju braka ili izvanbračne zajednice, kao i pravnih posljedica njihovog prestanka, zakonodavstva se razlikuju u vremenskom i prostornom smislu.⁷²

3.2. Pojmovno određenje instituta izvanbračne zajednice i pretpostavke zasnivanja

Prema članku 11. stavku 1. ObZ-a iz 2015.⁷³ godine, izvanbračna zajednica definira se kao "životna zajednica neudane žena i neoženjen muškarca koja traje najmanje tri godine, a kraće ako je u njoj u rođeno zajedničko dijete ili ako je nastavljena sklapanjem braka." Iz ove zakonske definicije proizlaze četiri pretpostavke za postojanje izvanbračne zajednice⁷⁴:

1. postojanje životne zajednice,
2. prisutnost muškarca i žene kao partnera,
3. da su partneri slobodni od bračnog statusa, odnosno nisu u braku, i
4. da zajednica traje najmanje tri godine, osim u slučaju rođenja zajedničkog djeteta ili sklapanja braka između partnera.

Da bi izvanbračna zajednica proizvodila pravne učinke moraju biti ispunjene ove pretpostavke. Osnovni preduvjet priznavanja učinaka izvanbračne zajednice je postojanje životne zajednice i to osoba suprotnog spola(muškarca i žene kao partnera).⁷⁵ Nastanak i prestanak izvanbračne zajednice potpuno je neformalan, znači nije zakonski uređen i ta neformalnost čini bitnu razliku

---

⁷⁰ Ibid.

⁷¹ Ibid.

⁷² Ibid.

⁷³ Čl. 11., st. 1., Obiteljski zakon (Narodne novine br. 103/15, 98/19, 47/20, 49/23).

⁷⁴ Čl. 11. ObZ 2015.

⁷⁵ Lucić, N., op.cit. (u bilj. 2), str. 135.

u odnosu na nastanak i prestanak braka koji je formalan. Zakonodavac nije uređio koji bi elementi upućivali na postojanje izvanbračne zajednice(jesu li to emotivni, imovinski) i što se podrazumijeva pod životnu zajednicu. Zbog njene neformalnosti se otvara pitanje postojanja i dokazivanja *animusa* za ostvarivanje izvanbračne zajednice, što se kod braka ne mora dokazivati budući je *animus* izražena sklapanjem braka.⁷⁶

Niti emotivna, ni imovinska ni seksualna povezanost osoba različitog spola ne mora nužno upućivati na namjeru života u izvanbračnoj zajednici, jer se ona može temeljiti na različitim motivima i pravnim osnovama. Ni zajedničko stanovanje i adresa ne moraju upućivati na postojanje izvanbračne zajednice, zbog nedostatka novčanih sredstava može potaknuti dvije osobe na zajedničko kućanstvo.⁷⁷

O postojanju izvanbračnih zajednica odlučuju sudovi utvrđujući je li postojala životna zajednica gledaju na neke sličnosti kao na primjer život na istoj adresi, imovinska povezanost, emocionalna, seksualna povezanost, zajednička putovanja i zajednički prijatelji, upoznavanje sa rodbinom i sl.⁷⁸

U sudskoj praksi postoji kontradiktornost u vezi sudskih odluka pri utvrđivanju izvanbračne zajednice, pa je tako u nekim odlukama nedostatak stanovanja na istoj adresi presudan za odbijanje tužbenog zahtjeva kod utvrđivanja postojanja zajednice, a kod nekih sudskih odluka zajednička adresa nije od presudne važnosti.⁷⁹ Zbog toga nedostatak nekih poveznica života kao što su zajedničko stanovanje, dovode do sudske presude kao da zajednice nije bilo, a postojanje svih poveznica života, i zajedničko stanovanje i emocionalna i imovinska povezanost i sve ostale dokazuju na postojanje izvanbračne zajednice, što je rijetkost.⁸⁰ Bilo je slučajeva gdje izvanbračni drugovi nisu bili na istoj adresi, a ipak se dokazalo postojanje izvanbračne zajednice i obrnuto, kada su osobe bile na istoj adresi, a dokazalo se nepostojanje izvanbračne zajednice.⁸¹

Prisutnost muškarca i žene kao jedna od pretpostavki ogleđa se da osobe u zajednici moraju biti različitog spola i kada bi ta pretpostavka izostala onda ne bi bilo potrebe za regulacijom neformalnih zajednica istog spola posebnim zakonom.⁸²

---

⁷⁶ Ibid.

⁷⁷ Ibid., str. 136.

⁷⁸ Ibid.

⁷⁹ Lucić, N., op.cit. (u bilj. 2), str. 143.

⁸⁰ Ibid., str. 144.

⁸¹ Ibid.

⁸² Ibid., str. 145.

Definirajući izvanbračnu zajednicu kao „zajednicu neudane žene i neoženjenog muškarca“ zakonodavac je naglasio pretpostavku slobode od bračnog statusa odnosno da niti jedan od njih nije u već postojećem braku. Sličnosti izvanbračnih odnosa sa obiteljskim odnosima u braku hrvatski je zakonodavac stavio sadržaj ispred forme i proširio sve učinke braka na izvanbračnu zajednicu.⁸³ Tako je forma kao zapreka da se pravno zaštite osobe koje na primjer uživaju obiteljske odnose dvadeset godina i imaju zajedničku djecu, ali je jedna osoba od njih formalno u braku sa osobom s kojom ne ostvaruje kontakte.⁸⁴

Primjer sudske prakse kada se zbog činjenice postojanja braka jedne od osoba ne priznaju pravni učinci izvanbračne zajednice, a koja glasi: “Uz činjenicu da je tužitelj u vrijeme trajanja svog braka sa svojom sada pok. ženom održavao i vezu sa tuženicom, nisu ostvarene zakonske pretpostavke da bi izvanbračna zajednica ili samo emotivna veza tužitelja i tuženice rezultirala zakonskom posljedicom, prema kojoj se stvari stečene u takvoj vezi, temeljem zakonske odredbe smatraju zajedničkom imovinom stranaka.”⁸⁵ Pokazalo se da je sudska praksa dosljedna u ne priznavanju pravnih učinaka zajednicama koje žive istodobno i u braku, iako se sudska praksa u odlučivanju o nekim drugim pravnim stvarima susretala sa osobama koje su u braku i istodobno u jednoj ili više izvanbračnih zajednica .⁸⁶

Pretpostavka vremenskog trajanja zajednice, “da zajednica traje najmanje tri godine“, a kraće samo ako je rođeno zajedničko dijete, zakonodavac je odlučio pravno zaštititi samo one zajednice koje su stabilnije i trajnije. Da bi zajednica proizvodila pravne učinke mora trajati minimalno tri godine, a zbog njene neformalnosti nije moguće utvrditi točan datum početka, što izaziva određenu pravnu nesigurnost.⁸⁷ U tom smislu znači da zajednice koje traju primjerice dvije godine i jedanaest mjeseci neće ni postojati niti će joj biti priznati pravni učinci, što otvara put zloupotrebi onoj strani kojoj nije u interesu da se zajednica ostvari, pa će prekinuti zajednicu prije isteka od tri godine.⁸⁸

Vremenski uvjet tri godine odnosit će se na sve slučajeve dok nije u zajednici rođeno zajedničko dijete, a ako se rodi zajedničko dijete izvanbračnih drugova neovisno o uvjetu od tri godine, vjerovat će se da je riječ o trajnijoj i stabilnijoj obiteljskoj zajednici koja je kao i bračna zaštićena Ustavom.⁸⁹ Pravo poštovanja obiteljskog života koje počiva na njegovu stvarnom

---

⁸³ Ibid., str. 147.

⁸⁴ Ibid.

⁸⁵ Odluka Županijskog suda u Varaždinu brojGž.1168/08-2 od 21. listopada 2008.

⁸⁶ Ibid., str. 148.

⁸⁷ Ibid., str. 149.

⁸⁸ Ibid.

⁸⁹ Hrabar, D., op.cit. (u bilj. 1), str.106.

postojanju, štiti se na međunarodnoj razini.⁹⁰ Europskom konvencijom za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda.⁹¹

Rođenjem djeteta priznat će se pravni učinci zajednici, ali ovdje se krije opasnost priznavanja zajednicama koje nisu stabilne i trajne, primjer nakon rođenja djeteta, zajednica je nakon mjesec dana prestala.⁹² U suvremenom smo doba u kojem je sve veći broj izvanbračno rođene djece čiji roditelji ne žive i nisu nikada živjeli u izvanbračnoj zajednici, ali nema opasnosti da bi se netko mogao pozvati na postojanje zajednice, jer gdje nema zajedništva kao obiteljskog života nema niti izvanbračne zajednice.⁹³ Ipak rođenje zajedničkog djeteta u najvećem dijelu slučajeva upućuje na postojanje životne zajednice kao u obitelji, a samim time i izvanbračne zajednice.⁹⁴

Izvanbračna je zajednica i ona koja je nastavljena sklapanjem braka, iako je trajala kraće od tri godine, zakonska novina je nastala zbog sve češćih slučajeva kada bi muškarac i žena nastavljali brakom, pa se uračunavalo vrijeme i prije i poslije sklapanja braka.⁹⁵ Na ovu pravnu novinu utjecalo je stajalište Vrhovnog suda u jednoj odluci prema kojoj treba uzeti u obzir pitanje kontinuiteta zajednice kada osobe koje žive izvan braka (izvanbračno), sklope brak prije isteka tri godine zajedničkog života, jer se zajednica u takvim odnosima poboljšava u odnosu u pravni status (prelazak iz izvanbračne u brak).⁹⁶ Iz tog mišljenja Vrhovnog suda proizlazi da pravnu zaštitu ne uživaju zajednice koje nisu brakovi a traju dvije godine i jedanaest mjeseci, a uživaju one koje traju i samo dva mjeseca, ako su nastavljene sklapanjem braka.⁹⁷ U ovom dijelu dolazi do kontradiktornosti, jer dok se s jedne strane odredba za priznavanje pravnih učinaka traži dugotrajnost odnosa u minimalnom trajanju od tri godine, sa druge strane se priznaje i kratkotrajnost izvanbračne zajednice, ako je nastavljena sklapanjem braka u sveukupnom trajanju i svega nekoliko mjeseci.⁹⁸

---

⁹⁰ Ibid.

⁹¹ Europska konvencija za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda (Narodne novine Međunarodni ugovori br. 6/99).

⁹² Lucić, N., op.cit. (u bilj. 2), str. 153.

⁹³ Ibid.

⁹⁴ Ibid., str. 152.

⁹⁵ Hrabar, D., op.cit. (u bilj. 1), str. 107.

⁹⁶ Lucić, N., Dokazivanje izvanbračne zajednice -odgovori na neujednačeno zakonodavstvo i sudsku praksu, Pravni vjesnik, vol. 31., br. 3-4, 2015., str. 101-132.

⁹⁷ Ibid., str. 105.

⁹⁸ Ibid.

3.3. Imovinski odnosi u izvanbračnoj zajednici

Obiteljski zakon u čl. 11., st. 2. ObZ 2015. propisuje odredbu o imovinskim odnosima izvanbračnih drugova prema kojoj izvanbračna zajednica koja ispunjava pretpostavke propisane zakonom, stvara osobne i imovinske učinke kao bračna zajednica, te se na nju primjenjuju odredbe obiteljskog zakona o osobnim i imovinskim odnosima bračnih drugova.⁹⁹ Izvanbračni drugovi mogu imati vlastitu imovinu i bračnu stečevinu, kao i bračni drugovi.¹⁰⁰

Vlastita imovina je imovina koju su imali prije zasnivanja izvanbračne zajednice i imovina stečena na pravnoj osnovi koja je različita od rada i autorskog djela, a bračna stečevina imovina stečena radom, imovina koja potječe iz te imovine. Upravljanje bračne stečevine i razvrgnuće bračne stečevine, dobitaka od igara na sreću, imovinske koristi od autorskih prava, i sva pravila koja se odnose na bračnu stečevinu o suvlasništvu u jednakim dijelovima, o dugovima prema trećim osobama, učincima upisa u zemljišne knjige i javne zapisnike primjenjuju se i za izvanbračne drugove.¹⁰¹

Zakonodavac nije dao odgovor djeluju li učinci izvanbračne zajednice retroaktivno, ali se podrazumijeva, jer na početku zajedničkog života neka imovina može biti vlastita, dok protekom roka od tri godine postaje bračna stečevina.¹⁰²

Problem je što je izvanbračna zajednica faktična zajednica pa osoba koja ulazi u obveznopravne odnose ne može provjeriti status osobe u državnom registru upis stanja građana, pa će teret dokazivanja biti na onoj osobi koja želi zaštititi svoja imovinska prava, zato što je suvlasnik na određenoj imovini.¹⁰³ U slučaju kada imovinski sud procjeni da izvanbračna zajednica nije trajala duže od tri godine, ili ako se utvrdi da brak jednog od izvanbračnih drugova nije prestao, primjenjivat će se opća pravila građanskog prava.¹⁰⁴ To bi značilo da imovinu u suvlasništvu koju stječu radom životnoj zajednici priznat će se tek nakon tri godine, osim u slučaju rođenja zajedničkog djeteta, onda će životna zajednica imati pravnu zaštitu i proizvoditi pravne učinke i prije isteka tri godine.¹⁰⁵

Izvanbračni drugovi mogu svoje imovinske odnose urediti bračnim ugovorom, odnosno ugovorom izvanbračnih drugova ,čijim sklapanjem izvanbračni drugovi ne uvjetuju nastanak

---

⁹⁹ Hrabar, D., op.cit. (u bilj. 1), str. 481.

¹⁰⁰ Ibid. str. 108.

¹⁰¹ Hrabar, D., op.cit. (u bilj. 1), str. 481.

¹⁰² Ibid.

¹⁰³ Ibid.

¹⁰⁴ Ibid.

¹⁰⁵ Lucić, N., op.cit. (u bilj. 2), str. 169.

izvanbračne zajednice, ona je i dalje neformalni oblik izvanbračne zajednice, ugovor se sklapa u pisanoj formi, a vjerodostojnost potpisa ovjerava se kod javnog bilježnika¹⁰⁶

3.4. Uzdržavanje izvanbračnog druga i roditelja izvanbračnog djeteta

Na uzdržavanje izvanbračnih drugova za vrijeme trajanja izvanbračne zajednice primjenjuju se na odgovarajući način odredbe o uzdržavanju bračnih drugova.¹⁰⁷ Uzdržavanje izvanbračnog druga kao obveza, jedan je od pravnih učinaka izvanbračne zajednice, i izvanbračni drugovi dužni su se uzdržavati i za vrijeme trajanja izvanbračne zajednice i nakon prestanka, što do sada u zakonodavstvu, ta obveza uzdržavanja proizlazila je samo nakon prestanka izvanbračne zajednice.¹⁰⁸ Zakonodavac nije propisao pretpostavke u čl. 303. st. 1. ObZ 2015. ali izvanbračna zajednica mora ispunjavati pretpostavke da bi proizvodila pravne učinke, pa se tako pravo uzdržavanja može uspostaviti samo ako su ispunjene pretpostavke.¹⁰⁹ Ako je prestala izvanbračna zajednica mora ispunjavati slijedeće pretpostavke:

-da je izvanbračna zajednica trajala tri godine, a kraće ako je rođeno zajedničko dijete, te da su slobodnog bračnog statusa

-da izvanbračni drug koji podnosi zahtjev nema dovoljno sredstava za život, sredstva za život ne može izdvojiti iz imovine i da nije sposoban za rad ili ne može se zaposliti¹¹⁰

-da izvanbračni drug davatelj uzdržavanja ima mogućnost uzdržavanja i dovoljno novaca¹¹¹

-da se zahtjev za uzdržavanje podnese u roku šest mjeseci od prestanka izvanbračne zajednice¹¹²

Postavljen je prekluzivan rok od šest mjeseci kao i kod bračnih drugova, što znači da istekom roka gubi se pravo podnošenja tužbe, što je kod izvanbračne zajednice teško utvrditi jer je neformalna.¹¹³ Ako bi uzdržavanje predstavljalo nepravdu sud će odbiti zahtjev za uzdržavanje, kao i kod neispunjenja pretpostavke na strani izvanbračnog druga koji traži uzdržavanje i ako izvanbračni drug koji bi trebao plaćati uzdržavanje nema sredstava plaćati ga.¹¹⁴

---

¹⁰⁶ Ibid.

¹⁰⁷ Čl.303., st. 1. ObZ 2015.

¹⁰⁸ Hrabar, D., op.cit. (u bilj. 1), str. 426.

¹⁰⁹ Ibid.

¹¹⁰ Čl.295., st. 1. ObZ 2015.

¹¹¹ Ibid.

¹¹² Čl.303., st. 2. ObZ 2015.

¹¹³ Hrabar, D., op.cit. (u bilj. 1), str. 427.

¹¹⁴ Ibid., str. 428.

Neovisno o tome jesu li izvanbračni drugovi zasnovali izvanbračnu zajednicu ili ne, ako roditelj zajedničkog djeteta koji skrbi o djetetu nema dovoljno sredstava, roditelj izvanbračnog djeteta dužan je uzdržavati roditelja zajedničkog djeteta.¹¹⁵ Zbog ustavnog načela ravnopravnosti, osim majke, uzdržavanje može tražiti i otac djeteta od majke, ako skrbi za dijete.¹¹⁶ Neovisno od obveze roditelja da uzdržava roditelja koji skrbi za dijete, postoji i obveza roditelja koji ne živi s djetetom da uzdržava i dijete, te će obveza uzdržavanje djeteta postojati samo ako su ispunjene pretpostavke.¹¹⁷ Pretpostavke koje moraju biti kumulativno ispunjene su:

-da je očinstvo utvrđeno sudskim putem ili osobnom izjavom priznanja

-da roditelj skrbi o djetetu i

- da roditelj koji skrbi za dijete nema dovoljno sredstava za život¹¹⁸

Zbog dugotrajnog postupka utvrđivanja očinstva, otac je dužan platiti naknadu za uskraćeno uzdržavanje i za vrijeme prije podnošenja tužbe, koja zastarijeva godinu dana nakon što je obveza nastala.¹¹⁹ Obveza uzdržavanja majke za vrijeme trudnoće, ako nema sredstava, propisuje se ocu djeteta koje je rođeno izvan braka.¹²⁰

4. UREĐENJE INSTITUTA IZVANBRAČNE ZAJEDNICE IZVAN OBITELJSKOG ZAKONODAVSTVA

Osim u obiteljskom zakonodavstvu institut izvanbračne zajednice uređen je i normama drugih zakona poput Zakona o nasljeđivanju, Zakona o porezu na promet nekretnina, Zakona o obveznom zdravstvenom osiguranju, Zakon o socijalnoj skrbi i dr.¹²¹ Tako su izvanbračne zajednice u mnogim propisima prepoznate kao životne zajednice, koje su izjednačene pred zakonom kao bračni drugovi, pa se jednakost stjecanja učinaka odnosi kao i za bračne

---

¹¹⁵ Ibid.

¹¹⁶ Ibid.

¹¹⁷ Ibid., str. 429.

¹¹⁸ Ibid.

¹¹⁹ Ibid.

¹²⁰ Čl.305., st. 4. ObZ 2015.

¹²¹ Hrabar, D., op.cit. (u bilj. 1), str. 104.

drugove.¹²² Razlike u propisima ukazuju na to da isti izvanbračni par po jednom propisu jesu izvanbračni drugovi dok po drugom propisu nisu, što uzrokuje probleme i dvojbe.¹²³

4.1. Izvanbračna zajednica u nasljednim propisima

Prema Zakonu o nasljeđivanju¹²⁴ (u daljnjem tekstu: ZN) izvanbračne drugove izjednačava sa bračnim drugovima u pravu nasljeđivanja i stavlja ih u isti pravni položaj.¹²⁵ „Na temelju zakona ostavitelja nasljeđuje i njegov izvanbračni drug koji je u pravu nasljeđivanja izjednačen s bračnim, a izvanbračnom se zajednicom u smislu ovog Zakona smatra se životna zajednica neudane žene i neoženjenog muškarca koja je trajala dulje vrijeme, a prestala ostaviteljevom smrću, pod uvjetom da su ispunjene pretpostavke koje se traže kod sklapanja braka.“¹²⁶

Definicija izvanbračne zajednice po ZN razlikuje se od definicije u ObZ-u s obzirom na pretpostavku trajanja vremena koja je ovdje definirana „dulje vrijeme“, a ne tri godine kao što je to u obiteljskom zakonodavstvu.¹²⁷ Osim slobodnog bračnog statusa, zajednica je trebala trajati dulje i prestati ostaviteljevom smrću i trebale su biti ispunjene pretpostavke za sklapanje braka.¹²⁸ Zakon o nasljeđivanju valjanosti izvanbračne zajednice uvjetuje samo ako su ispunjene pretpostavkama za valjanost braka, što nije u slučaju u obiteljskom zakonu, što znači da se nasljedno pravni učinci neće priznati, ako je izvanbračnu zajednicu zasnovao maloljetnik, osoba nesposobna za rasuđivanje, te srodnik u nedopuštenom krvnom srodstvu.¹²⁹ Razlika u definiranju izvanbračne zajednice između nasljednog i obiteljskog zakonodavstva dovodi do neujednačene sudske prakse, gdje sudovi za postojanje izvanbračne zajednice uglavnom tumače člankom 11. ObZ 2015. gdje zajednicama koje su trajale kraće od tri godine ne priznaje pravne učinke nasljeđivanja.¹³⁰

Kada nasljednik treba dokazati da je bio izvanbračni drug ostavitelja, pretpostavku postojanja izvanbračne zajednice život na zajedničkoj adresi nije nužno dokazati, bitno je da je trajala dulje vrijeme i da su živjeli kao u odnosima u braku.¹³¹ Izvanbračni drug svrstava se u prvi nasljedni

---

¹²² Ibid.

¹²³ Ibid.

¹²⁴ Zakon o nasljeđivanju (Narodne novine br. 48/03, 163/03, 35/05, 127/13, 33/15, 14/19).

¹²⁵ Lucić, N., op.cit. (u bilj. 2), str. 183.

¹²⁶ Čl.8., st. 2. ZN.

¹²⁷ Ibid., str. 184.

¹²⁸ Hrabar, D., op.cit. (u bilj. 1), str. 110.

¹²⁹ Ibid.

¹³⁰ Lucić, N., op.cit. (u bilj. 2), str. 184.

¹³¹ Ibid.

red zajedno sa djecom ostavitelja, a ako ostavitelj nema djece onda u drugi nasljedni red sa ostaviteljevim roditeljima čl. 11. i čl. 9. ZN gdje ostavinu s djecom dijeli u jednakim dijelovima, a sa roditeljima po pola, ako nema roditelja nasljeđuje cijelu ostavinu.¹³² Postojanje izvanbračne zajednice kod ostavinskog postupka je upitna, zato je teret dokaza na izvanbračnom drugu koji mora dokazati u parničnom postupku postojanje izvanbračnog suživota s pokojnim ostaviteljem ako želi ostvariti svoje nasljedno pravo.¹³³

4.2. Izvanbračna zajednica u poreznim propisima

Prema Zakonu o porezu na promet nekretnina¹³⁴ (u daljnjem tekstu: ZPPN) dugo nije uvrštavao izvanbračnog druga u krug osoba koje uživaju pravo na oslobođenje poreza na promet nekretnina, te s obzirom na izjednačenost izvanbračne i bračne zajednice u obiteljskom i nasljednom zakonodavstvu, dovelo je do pitanja može li izvanbračni drug jednako kao bračni biti oslobođen poreza na promet nekretnina.¹³⁵

Sudska je praksa dugo godina ujednačeno odgovarala ne izjednačavajući pravni položaj izvanbračnih i bračnih drugova u vezi pitanja na porez na promet nekretnina, pa tako jedna odluka Visokog upravnog suda glasi: “Tužiteljica točno u tužbi navodi da je odredbama Ustava i drugih zakona bračna i izvanbračna zajednica izjednačena, međutim Zakon o porezu na promet nekretnina kao *lex specialis* ne propisuje da bi izvanbračni drug bio oslobođen plaćanja ovog poreza ili bio izjednačen s bračnim drugovima kao propisanim ovlaštenicima prava na oslobođenje.”¹³⁶ Visoki upravni sud ustrajao je na svojem mišljenju sve do jedne odluke Ustavnog suda Republike Hrvatske koja je promijenila stajalište i smjer u pravnoj zaštiti izvanbračnim zajednicama po pitanju oslobođenja poreza na promet nekretnina, a tom odlukom usvojio je tužbu koja je podnesena protiv Visokog upravnog suda.¹³⁷

Ustavni sud Republike Hrvatske naveo je slijedeće: “16. Polazeći od toga da su u zakonodavnom poretku Republike Hrvatske nastupile bitne promjene u pristupu izvanbračnoj zajednici u smislu izjednačavanja položaja osoba s obzirom na njihov bračni odnosno izvanbračni status, a postoje i načelna pravna stajalište Ustavnog suda o članku 61. Ustava, Ustavni sud ne može više prihvaćati administrativnu i sudsku praksu mehaničkog tumačenja pojma „bračni drug“

---

¹³² Ibid., str. 188.

¹³³ Ibid.

¹³⁴ Zakon o porezu na promet nekretnina (Narodne novine br. 115/16, 106/18).

¹³⁵ Lucić, N., op.cit. (u bilj. 2), str. 192.

¹³⁶ Odluka Vrhovnog upravnog suda Republike Hrvatske broj Us-12161/2009-4 od 9. svibnja 2012.

¹³⁷ Ibid.

ZoPPN /97. Ustavni sud ne nalazi ni jedno objektivno i razumno opravdanje za različitost postupanja prema podnositelju kao izvanbračnom drugu, prilikom oslobađanja od plaćanja poreza na promet nekretnina.“¹³⁸ Tom odlukom izjednačava se pravni položaj izvanbračnog druga sa bračnim u pogledu u oslobađanja na porez na promet nekretnina, a sve dvoumice oko pitanja položaja izvanbračnog druga u poreznim stvarima riješio je Opći porezni zakon, u kojem se sve odredbe koje se primjenjuju za bračnog druga primjenjuju i za izvanbračnog druga, time je postavljen temelj za sve buduće slučajeve u poreznim slučajevima i da se postupa na jednak način.¹³⁹

4.3. Izvanbračna zajednica u propisima zdravstvenog osiguranja

Zakonom o obveznom zdravstvenom osiguranju¹⁴⁰ (u daljnjem tekstu ZOZO) status osiguranika stječu i osiguravaju se supružnik umrlog osiguranika ako nakon smrti supružnika nije stekao pravo na obiteljsku mirovinu, ako pravo ne može ostvariti po drugoj osnovi i ako se javio Zavodu u roku 30 dana od dana smrti supružnika.¹⁴¹ Član obitelji osiguranika između ostalog mogu steći i supružnik(bračni i izvanbračni sukladno obiteljskom zakonu).¹⁴²

Pod pojmom “supružnik“ ZOZO podrazumijeva bračni drug i izvanbračni drug osiguranika, ne čini razliku između bračnog i izvanbračnog druga, kako u pravnom nazivu tako ni u pravnom položaju.¹⁴³

Izvanbračni supružnik stječe status osigurane osobe člana obitelji u obveznom zdravstvenom osiguranju ako status osigurane osobe ne može steći ni prema jednoj drugoj osnovi utvrđenih člankom 7. ZOZO, mora imati prebivalište ili odobren stalni boravak u Republici Hrvatskoj, osim ako međunarodnim ugovorom ili propisom Europske unije nije drukčije određeno, i da oboje supružnika moraju pod kaznenom i materijalnom odgovornošću dati pisanu izjavu kod javnog bilježnika da žive u izvanbračnoj zajednici, i da ni jedno od njih nije u braku sa trećom osobom te da prebivaju na istoj adresi.¹⁴⁴

---

¹³⁸ Odluka Ustavnog suda Republike Hrvatske ,broj U – III/3034/2012 od 21.veljače 2017.

¹³⁹ Čl.15., st. 1. Općeg poreznog zakona (Narodne novine br. 115/16, 106/18, 121/19, 32/20, 42/20).

¹⁴⁰ Zakon o obveznom zdravstvenom osiguranju (Narodne novine br. 80/13, 137/13, 98/19).

¹⁴¹ Čl.7., st. 1. ZOZO.

¹⁴² Čl.10., st. 1.

¹⁴³ Lucić, N., op.cit. (u bilj. 2), str. 200.

¹⁴⁴ Pravilnik o uvjetima i načinima ostvarivanja prava iz obveznog zdravstvenog osiguranja (Narodne novine br. 49/14, 51/14, 123/16, 11/15, 17/15, 129/17).

5. IZVANBRAČNA ZAJEDNICA U EUROPSKOM ZAKONODAVSTVU

U nekim zakonodavstvima izvanbračna zajednica je noviji pravni institut dok u nekim drugim zakonodavstvima predmet uređenja već dugi niz godina. Pravno uređenje izvanbračne zajednice u svijetu i Europi nije tekao istom dinamikom, te su mnoga zakonodavstva ignorirala postojanje i pravno uređenje ovog tipa zajednice.¹⁴⁵ U europskim zakonodavstvima Francuske, Belgije, Nizozemske, Švedske, uređenje izvanbračne zajednice života žene i muškarca sve je češće, iako s različitim međusobnim pravima i pravima prema trećima, osiguravaju u većini slučajeva zaštitu imovinskih odnosa nakon raskida zajednice.¹⁴⁶ U slijedećim potpoglavljima obradit će se izvanbračna zajednica u Nizozemskom i Njemačkom pravu. Posebnosti i zanimljivosti nizozemskog zakonodavstva je u tome što uređuje izvanbračnu zajednicu kao formalnu i neformalnu pravnu kategoriju sa različitim pravnim učincima za svaki oblik, te tako nudi osobama izbor.¹⁴⁷ Njemačka je primjer europskog zakonodavstva koja ne uređuje institut izvanbračne zajednice i ne opterećuje se brojem povećanja izvanbračnih zajednica, a osobama koje žele formalizirati svoje partnerske odnose i podvrgnuti ih pravnoj regulativi nudi brak za heteroseksualne i homoseksualne partnere.¹⁴⁸

5.1. Izvanbračna zajednica u Njemačkom pravu

U Njemačkoj osobama koje žele formalizirati svoje partnerske odnose omogućeno je sklapanje braka, kako za heteroseksualne tako i za homoseksualne partnere koji su do 2017. imali mogućnost sklapanja registriranog partnerstva.¹⁴⁹ U Njemačkom pravnom sustavu osnovni izvor obiteljskog prava je Knjiga IV. njemačkog Građanskog zakonika, koji niti definira niti pravno spominje izvanbračnu zajednicu, kao ni ostali njemački propisi, ali upućuju na njezino značenje ovisno o pravnoj materiji koje uređuju, pa tako „osobe koje žive u zajednici nalik braku odnosno izvanbračnoj zajednici ne mogu biti u boljem pravnom položaju od bračnih drugova za potrebe uvjeta i opsega socijalne pomoći“, navodi se u Knjizi XII njemačkog zakonika u čl. 20. koji uređuje socijalnopravna pitanja.¹⁵⁰

---

¹⁴⁵ Hrabar, D., op.cit. (u bilj. 1), str. 101.

¹⁴⁶ Ibid., str. 103.

¹⁴⁷ Lucić, N., op.cit. (u bilj. 2), str. 100.

¹⁴⁸ Ibid., str. 113.

¹⁴⁹ Ibid.

¹⁵⁰ Lucić, N., op.cit. (u bilj. 2), str. 115.

Knjiga II. istog zakona „zajednicu u potrebi“ s nezaposlenima čini osoba koje s njim živi u zajedničkom kućanstvu, na takav način da je razumno pretpostaviti njihovu obostranu volju da preuzmu odgovornost jedno za drugo i da se brinu jedno za drugo.“, izvanbračnu zajednicu definira kao „zajednicu“, a obostrana volja i briga jedno za drugo znači da će partneri svojim prihodima koje ostvaruju najprije koristiti za zadovoljenje zajedničkih potreba, a ne samo osobnih, što se kod bračnih partnera i registriranih partnera podrazumijeva.¹⁵¹ Sudska praksa i pravna teorija prepoznale su tri osnovna obilježja izvanbračne zajednice: određeno trajanje, životno zajedništvo (u smislu zajedničkog stanovanja, emotivnog i intimnog zajedništva) i nepostojanje braka.¹⁵²

Savezni Ustavni sud Njemačke 1992. godine izvanbračnu zajednicu odredio kao „životnu zajednicu jednog muškarca i jedne žene, trajne naravi, ako uz nju ne postoje slične zajednice i ako se temelji na uzajamnoj emocionalnoj povezanosti i brizi.“¹⁵³ Život na istoj adresi, kao ni zajedničko kućanstvo ni emotivna povezanost ne moraju biti nužne pretpostavke za postojanje izvanbračne zajednice, već je važna pretpostavka postojanja njihova uzajamna predanost zajedničkom životu.¹⁵⁴ Iako isto prebivalište nije nužna pretpostavka postojanja, partneri koji žive zajedno i na istoj adresi bitan je indikator postojanja izvanbračne zajednice, kao što je i otkazivanje prebivališta indikator njezina prestanka.¹⁵⁵

Građanski zakonik koji regulira obiteljskopravnu materiju ne sadrži odredbu o imovinskopravnim odnosima izvanbračnih drugova, način stjecanja imovine i podjela imovine nakon prestanka odnosi se samo na bračne drugove i nema analogne primjene na izvanbračne drugove.¹⁵⁶ Nakon prestanka izvanbračne zajednice imovinskopravna pitanja i zahtjeve rješava građanskopravni institut koji nudi zaštitu prema općim pravilima građanskog prava u Njemačkoj.¹⁵⁷

U Njemačkoj izvanbračni drugovi nemaju pravo i obvezu međusobnog uzdržavanja niti za vrijeme niti nakon prestanka izvanbračne zajednice, ali obvezu uzdržavanja mogu ugovoriti za vrijeme trajanja i u slučaju prestanka izvanbračne zajednice.¹⁵⁸

---

¹⁵¹ Ibid.

¹⁵² Ibid.

¹⁵³ Ibid.

¹⁵⁴ Ibid., str. 116.

¹⁵⁵ Ibid.

¹⁵⁶ Ibid.

¹⁵⁷ Ibid., str. 120.

¹⁵⁸ Ibid., str. 121.

Obveza uzdržavanja postoji za oca izvanbračno rođenog djeteta, gdje je dužan uzdržavati majku šest tjedan prije i osam tjedana nakon rođenja djeteta, uz troškove uzdržavanja i troškove poroda i trudnoće, te ako majka nije u sposobna raditi zbog trudnoće i brige za dijete, obveza se produžava, počinje teći najmanje četiri mjeseca prije i tri godine nakon rođenja djeteta.¹⁵⁹ navodi se u čl. 1615. Građanskog zakonika. U slučaju da se za izvanbračno dijete brine otac, a ne majka, otac može podnijeti zahtjev za uzdržavanje prema majci djeteta.¹⁶⁰

U pravu nasljeđivanja izvanbračni drug ostavitelj ne ulazi u krug zakonskih nasljednika, ali mogu nasljeđivati temeljem oporuke ili sklopljenim međusobnim ugovorom o nasljeđivanju.¹⁶¹

5.2. Izvanbračna zajednica u Nizozemskom pravu

U Nizozemskoj za osobe koje žive u životnoj zajednici izvan braka postoje tri mogućnosti, one mogu svoju zajednicu registrirati, urediti svoje odnose izvanbračnim ugovor ili živjeti zajedno bez ikakve registracije svoje zajednice, sve mogućnosti otvorene su i za heteroseksualne i homoseksualne parove.¹⁶² Pravni učinci registriranog partnerstva izjednačeno je sa pravnim učincima braka, dok neformalna životna zajednica proizvodi puno manje pravnih učinaka.¹⁶³

U Nizozemskom pravu osnovni izvor obiteljskog prava je Knjiga I. nizozemskog Građanskog zakonika koji prepoznaje životnu zajednicu izvan braka kao neformalnu i kao formalnu pravnu kategoriju odnosno registrirano partnerstvo.¹⁶⁴ Partnerstvo mogu registrirati dvije osobe istog ili suprotnog spola, koje nisu u braku ili registriranom partnerstvu s drugom osobom, i moraju ispunjavati pretpostavke za sklapanje braka.¹⁶⁵ Postupak registracije sličan kao kod braka ,namjeru registracije prijavljuju matičnom uredu, prilažu izvadak iz matice rođenih ili dr. dokumente po potrebi, trebaju proći dva tjedna od namjere da bi se smatrali registrirani, po potrebi i ranije.¹⁶⁶

Registrirano partnerstvo prestaje smrću partnera, proglašenje nestalim, registracijom sporazuma o prestanku (suglasnošću obaju partnera), sudskom odlukom na zahtjev obaju ili jednom od njih i promjenom iz partnerstva u brak.¹⁶⁷

---

¹⁵⁹ Ibid.

¹⁶⁰ Ibid.

¹⁶¹ Ibid., str. 122.

¹⁶² Lucić, N., op.cit. (u bilj. 2), str. 101.

¹⁶³ Ibid.

¹⁶⁴ Ibid., str. 102.

¹⁶⁵ Ibid.

¹⁶⁶ Ibid.

¹⁶⁷ Ibid.

Kada registrirano partnerstvo prestaje sporazumom o prestanku, taj sporazum mora sadržavati dogovor u vezi sa uzdržavanjem, imovinske odnose, korištenje obiteljskog doma i mirovinska prava.¹⁶⁸

Neformalna izvanbračna zajednica nije posebno definirana u nizozemskom pravu, ali odredbe nekih propisa upućuju tko se ima smatrati izvanbračnim drugom, pa tako prema Građanskom zakoniku propisuje da “obveza uzdržavanja jednog bračnog druga na drugog bračnog druga prestaje kada drugi bivši drug sklopi novi brak, registrirano partnerstvo ili kada počne živjeti sa drugom osobom kao u braku.”¹⁶⁹

Na imovinske odnose registriranih partera primjenjuju pravila kao i kod uređenja imovinskih odnosa bračnih drugova, znači suvlasnici su one imovine stečene za vrijeme trajanja partnerstva, a kod neformalne izvanbračne zajednice za vrijeme trajanja izvanbračne zajednice svatko stječe svoju imovinu.¹⁷⁰

Zahtjev za uzdržavanje bračnog druga ili registriranog partnera podnose bračni drug ili registrirani partner nakon prestanka braka ili partnerstva, a pravo uzdržavanja ostvarit će se temeljem pretpostavki, ako bračni drug nema sredstava za život i ako nije razumno da ih ostvari.¹⁷¹ Izvanbračni drugovi pravo i dužnost međusobnog uzdržavanja, mogu urediti (izvanbračnim) ugovorom.¹⁷²

6. ZAKLJUČAK

Izvanbračna zajednica kao pravni institut u obiteljskom zakonodavstvu postoji od Zakona o braku i porodičnim odnosima od kada se izvanbračnim drugovima nudi visoka zaštita imovinskopravnih odnosa u zajednici i pravo i dužnost međusobnog uzdržavanja. U suvremenom obiteljskom zakonodavstvu institut je uređen normama ili pravnim pravilima Obiteljskim zakonom iz 2015. kojim se uređuju pravni učinci izvanbračne zajednice ako je to zajednica neudane žene i neoženjenog muškarca koja traje minimalno tri godine, a kraće ako je rođeno zajedničko dijete, ili je nastavljena brakom. Izvanbračna zajednica prepoznata je kao

---

¹⁶⁸ Ibid.

¹⁶⁹ Ibid., str. 103.

¹⁷⁰ Ibid., str. 104.

¹⁷¹ Ibid., str. 107.

¹⁷² Ibid.

obiteljska zajednica, gdje se imovinski i osobni pravni učinci izvanbračne zajednice izjednačavaju s pravnim učincima braka. Zbog njenog neformalnog karaktera, da bi mogli nastati pravni učinci, nastanak i prestanak izvanbračne zajednice potrebno je dokazati u sudskim postupcima u kojima se dokazuju sve pretpostavke izvanbračne zajednice, od njenog postojanja, duljine trajanja, sloboda bračnog statusa, različitost spolova.

Problem nastaje kod utvrđivanja postojanja i postupka dokazivanja izvanbračne zajednice u drugim hrvatskim propisima, jer svaki propis je drukčije definira i propisuje pretpostavke postojanja izvanbračne zajednice i načine dokazivanja, te svoj propis primjenjuju na konkretan slučaj kao *lex specialis*, ne uzimajući u obzir da bi ipak temeljni propis trebao biti obiteljski propis. Stoga da bi se rasteretilo sudove dugotrajnih sudskih postupaka utvrđivanja postojanja izvanbračne zajednice, i omogućilo izvanbračnim partnerima što ranije ostvarenje svojih prava te ujedno uskladila zakonodavstva u smislu jednakosti pretpostavki i pravnih učinaka izvanbračne zajednice, potrebno je uvesti *de lege ferende*, sustav registracije izvanbračne zajednice. Izvanbračni bi drugovi formalno izjavom pred matičarem ili izjavom u zapisnik kod javnog bilježnika mogli iznijeti svoju volju za životom u izvanbračnoj zajednici, te za to dobiti dokument kao dokaz postojanja. Uvođenjem registra izvanbračnih zajednica, dobila bi svoj formalni karakter i ne bi više bilo potrebe za utvrđivanjem njenog postojanja, a osobe koje ne žele zadiranje države u svoj imovinski status slobodno mogu odlučiti hoće li ili ne registrirati svoju zajednicu.

POPIS LITRATURE

1. Alinčić, M., Bakarić Abramović, A., Belajec, V., Hrabar, D., Hrvatinić, B., Jakovac-Lozić, D., Korać, A., Obiteljski zakon, redakcijski pročišćeni tekst zakona s napomenama, uputama, sudskom praksom i pojmovnim kazalom, drugi izvori obiteljskog prava, Narodne Novine, Zagreb, 2004.
2. Alinčić, M., Bakarić-Abramović, A., Hlača, N., Hrabar, D., Obiteljsko pravo, Birotehnika, Zagreb, 1994.
3. Hrabar, D., Hlača N., Jakovac-Lozić, D., Korać-Graovac, A., Majstorović, I., Čulo-Margaletić, A., Šimović, I., Obiteljsko pravo, Narodne Novine, Zagreb, 2021.
4. Horvat, M., Rimsko Pravo, Pravni fakultet, Zagreb, 1998.

5. Lucić, N., Dokazivanje izvanbračne zajednice - odgovori na neujednačeno zakonodavstvo i sudsku praksu, Pravni vjesnik, vol. 31., br. 3-4, 2015., str. 101-132. Dostupno na : <https://hrcak.srce.hr/file/229857>
6. Lucić, N., Izvanbračna zajednica i pravna sigurnost, Narodne Novine, Zagreb 2020.
7. Ustav Republike Hrvatske (Narodne novine br. 56/90, 135/97, 8/98, 113/00, 124/00, 28/01, 41/01, 55/01, 76/10, 85/10, 05/14).
8. Europska konvencija za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda (Narodne novine, Međunarodni ugovori, br. 6/99).
9. Zakon o braku i porodičnim odnosima (Narodne novine br. 11/78, 27/78, 45/89, 51/89, 59/90, 25/94).
10. Obiteljski zakon 1998. (Narodne Novine br. 162/98, 116/03).
11. Obiteljski zakon 2003. (Narodne novine br. 116/03, 17/04, 136/04).
12. Obiteljski zakon (Narodne novine br. 103/15, 98/19, 47/20, 49/2023).
13. Zakon o nasljeđivanju (Narodne novine br. 48/03, 163/03, 35/05, 127/13, 33/15, 14/19).
14. Zakon o porezu na promet nekretnina (Narodne novine br. 115/16, 106/18).
15. Opći porezni zakon (Narodne novine br. 115/16, 106/18, 121/19, 32/20 , 42/20).
16. Zakon o obveznom zdravstvenom osiguranju (Narodne novine br. 80/13,137/13, 98/19).